

Jobbhåndboka

Ny i arbeidslivet?

LO er her for deg

KRISTOFFER (23)

LO-medlem

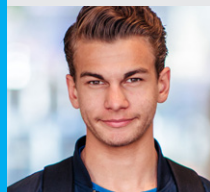
Innhold

3

Vi er på
ditt lag!

12

På konto
LØNN

4

På jobben
**ARBEIDSTID
& MILJØ**

16

På lag
**MEDLEMS-
FORDELER**

8

På papiret
KONTRAKT

21

Kontakt oss

11

LOs sommer-
patrulje

22

Sara ble
medlem

Vi er på **ditt** lag!

De fleste får det de har krav på i jobben. Men hvert år oppdager flere at ting ikke er helt som de skal være. Ikke alle får den lønna, de pausene eller den overtidbetalingen som de har krav på. Mange vet heller ikke hvilke regler som gjelder, eller hvem de skal gå til om de blir lurt eller utnyttet av arbeidsgiveren.

Vi i LO er her for å hjelpe deg – uansett om du har din første sommerjobb, eller nettopp har begynt i fast jobb. Vi har 25 ulike fagforbund med over 960 000 medlemmer over hele landet. 150 000 av disse er unge som deg. Som medlem i et LO-forbund får du flere goder og rettigheter som forbundene har forhandlet fram med arbeidsgiverne.

Hver sommer reiser LOs sommerpatrulje til arbeidsplasser landet rundt for å hjelpe ansatte å få det de har krav på. Lurer du på om noe er galt der du jobber, kan du ta kontakt med LOs sommerpatrulje på telefon **416 16 666**.

Vi svarer på spørsmål hele sommeren mellom 18. mai–7. august 2020.

Ha en fin arbeidsdag

BJARNE LAGESEN

Ungdomsrådgiver i LO

På jobben

**ARBEIDSTID
& MILJØ**

Hva skjer om du ikke får opplæringen du trenger?

LO kan hjelpe deg om du blir urettferdig behandlet.

SIMON GLAD (20)

LO-medlem

Opplæring

Det er arbeidsgiveren din sin plikt å gi deg så god opplæring at du uten problemer kan gjøre jobben du er ansatt for å gjøre. Opplæringen skal blant annet omfatte hvordan jobben skal utføres, informasjon om regler for helse, miljø og sikkerhet, samt en gjennomgang av øvrige regler som gjelder på arbeidsplassen. Arbeidsgiver skal også skaffe og betale verneutstyr, hvis det er påbudt i jobben.

Likestilling

Likestillings- og diskrimineringsloven fastslår at gutter og jenter skal ha lik lønn for arbeid av lik verdi. Ved ansettelse, forfremmelse, permittering eller oppsigelse skal det ikke gjøres forskjell på kvinner og menn.

Har du åtte timers arbeidsdag, skal du ha minst en halvtimes pause i løpet av dagen.

Samtykke

Samtykke betyr det samme som tillatelse, og bør helst gis skriftlig.

**SANDRA ÅBERG
KRISTIANSEN**

Ungdomsleder EI og IT
forbundet

Hvilke jobber kan du ta og hvor mye kan du jobbe?

Det avhenger av hvor gammel du er. Det finnes også aldersgrenser som bestemmer hva slags arbeidsoppgaver du kan bli satt til. Er du under 15 år, må du ha dine foreldres **samtykke** for å jobbe.

- 13 år** Når du har fylt 13, kan du ta enkle arbeidsoppgaver, for eksempel lett kontorarbeid, budtjenester eller lett rydde- og pakkehjelp. Du kan jobbe opp til sju timer i døgnet mellom 06.00 og 20.00, og totalt 35 timer i uker uten undervisning. De dagene og ukene du går på skole, skal arbeidstiden din ikke overstige to timer i døgnet og tolv timer i uken.
- 15 år** Er du over 15 år, kan du ta jobber som ikke er til skade for helse, utvikling eller skolegang. Dette kan for eksempel være butikk- og kontorarbeid.
- 18 år** Nå har du lov til å selge tobakk, øl og vin og kan ta hvilken jobb som helst.
- 20 år** Du må ha fylt 20 år for å ha lov til å selge eller servere brennevin. Kontakt Arbeidstilsynet om du er i tvil om du har lov til å jobbe.

Pauser

Du har rett til minst én hvilepause hvis du jobber mer enn fem og en halv time om dagen. Har du åtte timers arbeidsdag, skal du ha minst en halvtimes pause i løpet av dagen. Det samme gjelder om du er under 18 år og jobber mer enn fire og en halv time i døgnet. Hvis du ikke kan gå fra arbeidsstedet i spisepausen, skal du få betalt for pausen også.

Fritid

Du har krav på en arbeidsfri periode på minst 11 timer mellom to jobbvakter. Dette minstekravet øker til 12 timer hvis du er mellom 15 og 18 år, og 14 timer hvis du er under 15 år. I løpet av en uke skal du ha sammenhengende arbeidsfri i minst 36 timer. Hvis du er under 18 år, skal den sammenhengende fritiden være minst 48 timer. Denne fritiden skal om mulig legges til søndag og helligdager.

Ferie

Hvis du er under 18 år og går på skole, skal du ha minst fire ukers fritid i året. Minst to av dem skal tas i sommerferien. Arbeidsgiveren din har lov til å bestemme når du skal ha ferie, men det skal drøftes med deg eller med den som er **tillitsvalgt** på arbeidsplassen.

Permitteringer

Du kan bli **permittert** hvis det ikke er nok arbeidsoppgaver der du jobber. Permitteringen skal varsles 14 dager før den trer i kraft. Arbeidsgiveren din har plikt til å betale lønn disse 14 dagene, uansett om du jobber eller ikke i den perioden, samt minst fem dager etter permitteringen. Permitterte arbeidstakere som senere sies opp har krav på lønn i oppsigelsestida.

Arbeidsledighet

Du har rett til arbeidsledighetstrygd hvis du står uten jobb, har opptjent rett til **dagpenger** og registrerer deg som arbeidsledig. Les mer om rett til dagpenger hos NAV, og ta kontakt med dem så fort du vet at du kommer til å bli arbeidsledig.

Tillitsvalgt

Arbeidsplassens tillitsvalgt er valgt til å være de ansattes talsperson, ofte overfor ledelsen. Den tillitsvalgte skal hjelpe til i spørsmål om for eksempel lønn, konflikter og andre vanskelige saker på arbeidsplassen.

Permittering

Ved permittering blir du tvunget til å ta fri fra jobb, og arbeidsgiveren din trenger ikke å betale lønn. Permitteringen skal kun være midlertidig, og kan variere mellom å være hel og delvis, altså at du jobber litt mindre i perioden.

Dagpenger

Dagpenger gir deg som har blitt arbeidsledig økonomisk støtte mens du prøver å få en ny jobb. Det vanligste er å få utbetalt rundt to tredjedeler av det du tjente før. Du kan få dagpenger i alt fra et halvt til to år, avhengig av hvor mye du har jobbet de siste årene.

**MARI JACOBY
STEINA LILLENG**
Studentrådgiver FO

På papiret
KONTRAKT

Du har krav på en skriftlig arbeidskontrakt, men hva skal stå i den? LO har en mal som du kan laste ned på neste side.

INGRID (23)

LO-medlem

Skriftlig arbeidskontrakt

Du har krav på en skriftlig arbeidskontrakt uansett hvor du jobber, hva du gjør og hvor lenge du jobber der. Kontrakten skal inneholde hvem som er arbeidsgiveren din, hvor mye du skal jobbe, hvilken lønn du får og hva slags arbeid du skal utføre. En **muntlig avtale** er også forpliktende, men den skriftlige arbeidskontrakten beskytter både deg og arbeidsgiver mot misforståelser om hva dere ble enige om og hvilke rettigheter og plikter du har. Kontrakten skal signeres av begge parter.

Vi i LO har laget en mal du kan laste ned og bruke som arbeidskontrakt. Finn den på lo.no/arbeidskontrakt eller bruk QR-koden på neste side!

Trenger du hjelp? Ring LOs sentralbord på 23 06 10 00 og spør etter ungdomssekretæren i ditt fylke.

Muntlig avtale

En muntlig avtale er å bli enige om noe ved å snakke sammen. Altså finnes det ingen skriftlige bevis for hva man har forpliktet seg til, og ved uenigheter om avtalen er det kun ord mot ord som gjelder som bevis.

BJARNE LAGESEN
Ungdomsrådgiver LO

Visste du at du kan be om ny attest dersom du får en som er negativ?

Last ned kontrakt

Oppsigelsestid

Hvis du blir sagt opp eller selv sier opp jobben, må du likevel jobbe en periode fra du får oppsigelsen og til du kan slutte. Denne perioden kalles oppsigelsestid, og skal gi deg tid til å finne en ny jobb du kan gå til.

MATS MONSEN

Leder av Fagforbundet Ung

Attest

Arbeidsgiveren din har plikt til å gi deg en skriftlig attest når du slutter i jobben. En attest er et bevis på at du faktisk har hatt en jobb med et bestemt innhold. Den skal blant annet fortelle hva du har gjort og hvor lenge du har jobbet i bedriften. Får du en negativ attest, så kan du be om en ny. Du har nemlig krav på å få en nøytral attest som kun beskriver arbeidsoppgavene du har hatt, dersom arbeidsgiveren ikke vil legge til noe positivt.

Attesten er viktig å ta vare på. Dette kan være anbefalinger som er mye verdt senere i livet, for eksempel når du senere skal søke jobb eller opptak ved skole. Husk at arbeidsgivere og skolemyndigheter kun godtar skriftlige attester.

Oppsigelse

Arbeidsgiveren din må ha svært gode og saklige grunner for å kunne si deg opp. Det er ikke gyldig oppsigelsesgrunn å være misfornøyd med arbeidsinnsatsen din. En saklig oppsigelse er for eksempel at du ikke har passet jobben din skikkelig eller at virksomheten må stanse eller redusere driften. Grove overtramp, som tyveri eller å møte beruset på jobb, kan føre til at du mister jobben på dagen, dette kalles avskjed. Oppsigelsen må også være skriftlig for å være gyldig.

Hvis du selv sier opp jobben, må også dette gjøres skriftlig.

Oppsigelsestida er på minst en måned, og er som regel omtalt i arbeidskontrakten din. Oppsigelsestida gjelder fra første månedsskifte etter dagen du har blitt sagt opp eller selv sier opp, og den varer like lenge i begge tilfeller. Hvis du har skriftlig arbeidsavtale med prøvetid er det 14 dagers oppsigelsestid i prøvetiden, med mindre annet er avtalt.

Bjarne, Munir og Ann-Kristin er tre av de mange i LOs sommerpatrulje, som oppsøker unge på jobb hver sommer.

LOs sommerpatrulje

LOs sommerpatrulje reiser rundt i Norge hele sommeren. Har du spørsmål om arbeidsforholdene der du er, kan du kontakte oss fra 18. mai til 7. august 2020:

Ring 416 16 666

E-postadresse:
sommerpatruljen
@lo.no

Facebook:
LOsSommerpatrulje

Instagram:
@sommerpatruljen

LO i Norden

LOs sommerpatrulje finner du i hele Norden og får du jobb i et annet land anbefaler vi at du tar kontakt for å høre hvilke regler som gjelder for arbeidslivet der.

SVERIGE

Facket i Sommarland
020-56 00 56

DANMARK

Jobpatruljen
8024 1010

FINLAND

Telefonjouren
0800 179 279

På konto
LØNN

Lønn er viktig for alle som gjør jobben sin.

LO vet hva du har krav på, og kjemper for deg når det trengs.

ANN-KRISTIN (19)

LO-medlem

Hvor mye lønn skal du ha?

Vi har ikke lovfestet minstelønn i Norge. Hvis du ikke er medlem i et fagforbund, er det ingen regler som bestemmer lønna di. I utgangspunktet er det opp til arbeidsgiveren din og deg å bli enige om hvor mye du skal tjene. Men som LO-medlem kan du kreve **tariffavtale**, som sikrer deg en anstendig lønn.

Lønnsslipp

Arbeidsgiveren din har plikt til å gi deg en lønnsslipp hver gang du får utbetalt lønn. Lønnsslippen skal vise hva du har tjent og hvor mye av lønna som er trukket fra i skatt. Den er også et bevis på at du har jobbet. Du er selv ansvarlig for å betale skatt – ta derfor vare på lønnsslippen din som bevis på at du er blitt trukket.

Har du ikke fått lønnsslipp fra arbeidsgiveren din? Meld fra til **skatteetaten** med en gang, det kan spare deg for problemer senere.

Tariffavtale

En avtale om lønn og arbeidsvilkår mellom en arbeidstakerorganisasjon og en arbeidsgiverorganisasjon. Hvis en arbeidstakerorganisasjon har mange nok medlemmer i en bedrift, kan den kreve at tariffavtalen skal gjelde for den bedriften.

CHARLOTTE SÆBJØRNSSEN
Leder i Industri Energi Ung

Skatteetaten

har ansvaret for å kreve inn skatter og avgifter. Skatteetaten har også informasjonsansvar og veiledningsoppgaver som skal bidra til at innbyggere og næringsliv kjenner sine rettigheter og plikter.

Feriepenger

Du får i utgangspunktet ikke betalt av arbeidsgiveren din de ukene du har ferie. Ordningen med feriepenger skal erstatte den manglende inntekten, og gjør at du får minimum 10,2 prosent av alt du har tjent i løpet av et år utbetalt året etter.

Sykepenger

Sykepenger er penger du får utbetalt for å erstatte inntekten din når du ikke kan jobbe på grunn av sykdom eller skade.

Egenmelding

Egenmelding betyr at du selv sier fra til arbeidsgiveren din om at du ikke kan jobbe på grunn av sykdom eller skade, uten at du må legge frem legeerklæring.

MUNIR JABER
Studentrådgiver LO

Trekk i lønn

Arbeidsgiveren din har ikke lov til å foreta trekk i lønn eller **feriepenger** hvis vedkommende ikke har en dom for kravet sitt, eller dere har inngått en direkte avtale om dette.

Helligdager og offentlige høytidsdager

Hvis bedriften du jobber i har tariffavtale, er du sikret lønn for alle «røde» fridager. Disse dagene er 1. nyttårsdag, skjærtorsdag, langfredag, 2. påskedag, 1. mai, Kristi himmelfartsdag, 17. mai, 2. pinsedag, 1. og 2. juledag.

Uten tariffavtale har du bare krav på lønn for 1. og 17. mai.

Overtid

Du skal alltid ha betalt for overtid, og overtidstillegget skal være minst 40 prosent i tillegg til lønna. Overtidstillegget slår inn når du jobber lenger enn 9 timer om dagen og 40 timer i uken. Hvis du er organisert i LO og jobber i en bedrift som har tariffavtale, har du krav på bedre overtidsbetalt enn det loven sier. Dette utgjør vanligvis 50-100 prosent mer enn vanlig timelønn, og gjelder også natt- og helgearbeid.

Hvis du blir syk

Du har rett på **sykepenger** fra første sykefraværsdag hvis du har jobbet minst fire uker hos samme arbeidsgiver. De første to månedene må du imidlertid ha sykemelding fra lege, da holder det ikke med **egenmelding**. Dersom du har jobbet på samme sted i mer enn to måneder, kan du være borte fra jobb tre dager sammenhengende ved å levere egenmelding. Du kan bruke egenmelding fire ganger i løpet av tolv måneder. Noen bedrifter har en forbedret avtale om egenmeldingsordningen, så du må undersøke hvilke ordning som gjelder der du jobber.

Syk over en lengre periode?

Arbeidsgiver skal dekke lønnen din de første 16 dagene du er syk. Deretter har du rett på sykepenger fra Folketrygden.

Visste du at overtidstillegget skal plusse på minst 40 prosent mer enn den vanlige lønna?

Lønn ved konkurs

Statens lønnsgarantifond sikrer at du har krav på lønn selv om arbeidsgiveren din går konkurs eller må stoppe driften. Ta raskt kontakt med **Arbeidstilsynet** der du bor hvis arbeidsgiveren din likevel ikke utbetaler lønna di. Du kan risikere at saken din blir for gammel om du venter for lenge.

«Svart arbeid»

Ikke la deg friste av eller godta at arbeidsgiveren din ber deg jobbe uten å betale skatt. Svart arbeid er ulovlig, og du må betale dyrt dersom myndighetene oppdager at du har fått utbetalt lønn uten å betale skatt. Da har du heller ingen rettigheter hvis du blir syk eller arbeidsledig.

Feriepenger

Du har krav på feriepenger uansett hvor kort eller lang tid du har jobbet. Både vanlig lønn, tillegg og overtid skal regnes med i feriepengegrunnlaget. Feriepengene kommer i tillegg til lønna, og det er ikke lov å legge dette inn som en del av den. Hvis du slutter i jobben, har du rett til å få utbetalt feriepengene med en gang.

Virksomheter uten tariffavtale har vanligvis 10,2 prosent feriepenger. Som LO-organisert på en arbeidsplass med tariffavtale skal feriepengene utgjøre 12 prosent av alt du har tjent.

Arbeidstilsynet

Arbeidstilsynet skal sikre at norske arbeidsgivere følger kravene i arbeidsmiljøloven og jobber for et trygt og seriøst arbeidsliv der arbeidstakerne blir behandlet ordentlig.

MARTIN MORKEN
LOs faglige ungdomssekretær i Trøndelag

På lag

**MEDLEMS-
FORDELER**

Er du medlem i en fagforening, står du aldri alene. Vi står sammen for å ta vare på dine interesser.

FREDRIK (19)

LO-medlem

Er du ny i arbeidslivet?

Hvor godt kjenner du til arbeidslivets regler om lønn, pauser, overtidsbetaling, rimelige arbeidstider og fri når du har krav på det? Det lønner seg å være medlem i et LO-forbund. Gjennom medlemskapet får du flere goder og rettigheter du ikke er sikret gjennom **arbeidsmiljøloven**. LO har egne avtaler med arbeidsgiverne. Dette kalles tariffavtale. Tabellen på neste side viser forskjellen med og uten tariffavtale.

Med LO i ryggen står du sterkere og tryggere i arbeidslivet. Meld deg inn her: lo.no/bli-medlem eller bla om for å skanne QR-koden.

Lykke til i jobben!

Arbeidsmiljøloven

Arbeidsmiljøloven er den grunnleggende loven for arbeidslivet i Norge, og skal blant annet forsvare arbeidstakere mot usaklig oppsigelse, sikre at de er fysisk og psykisk trygge, behandles likt, har gode ansettelsesforhold og forsvarlig arbeidstid.

HENRIK DRIVENES
Ungdomsleder i Handel
og kontor

Det lønner seg å være LO-medlem

Norge har verdens beste arbeidsmiljølov, vil mange si. Men den er en minstelov. Det vil si at du og dine kolleger kan avtale dere til bedre lønns- og arbeidsvilkår enn det loven skisserer, gjennom en landsomfattende tariffavtale. I denne oversikten kan du se hva du har krav på i henhold til norsk lov og hva du har krav på som LO-organisert, med en tariffavtale på jobben din.

	ARBEIDSPASS UTEN TARIFFAVTALE	ARBEIDSPASS MED TARIFFAVTALE
Lønn	Ingen regler	Tariffestet lønn, med minste-lønn
Arbeidstid	9 t om dagen og 40 t i uka	7,5 t om dagen og 37,5 t i uka
Overtidsbetaling	40 %	50–100 % eller mer
Helge- og natt tillegg	Ingen	Tariffestet
Godtgjøring av høytidsdager og helligdager	Fri med lønn kun for 1. og 17. mai	Ordinær lønn for alle høytidsdager og helligdager
Arbeidstøy	Nei, bare påbudt verneutstyr	Følger med i de fleste avtaler
Diverse ubekvemstillegg (smusstillegg og lignende)	Nei	Ja, med i alle avtaler
Innflytelse over bedriften	Kun i henhold til Aksjeloven	Avtaler med regler for medbestemmelse
Oppsigelser	I henhold til Arbeidsmiljøloven, ingen hjelp, må kjøpe egen advokat	I henhold til Arbeidsmiljøloven, i tillegg hjelp til forhandlinger. Gratis hjelp av tillitsvalgte og evt. gratis juridisk hjelp fra ditt LO-forbund
Ferie	I henhold til Ferieloven, 4 uker og 1 dag. (10,2% feriepenger)	5 ukers avtalefestet ferie (12% feriepenger)
Arbeidskontrakt	Arbeidsmiljøloven krever at alle skal ha skriftlig arbeidskontrakt	Alle organiserte med tariffavtale har hatt krav på dette lenge
Pensjon	Kan gå av ved fylte 62 år	Avtalefestet pensjon fra fylte 62 år
Påvirkning		Er med å påvirke og jobbe for bedre lønns- og arbeidsforhold. Påvirkning når lover lages
Streik / lockout	Ingen støtte	Støtte ved streik og lockout
Rettigheter ved utdanning	Rett til permisjon	Permisjon + at du kan søke om økonomisk støtte. LO har egen opplæringsorganisasjon (AOF)

På mange av landets høyskoler og universiteter finner du LO-studentene. Her kan du spørre om rettigheter og plikter i arbeidslivet og få informasjon om LOs studentmedlemskap.

Studentmedlemsskap

I LO kan vi tilby et studentmedlemskap som ivaretar både ønsket om et utdanningsrelatert fellesskap, og behovet for hjelp og veiledning i den jobben du har ved siden av studiene. Du får også mange eksklusive fordeler som for eksempel gratis innboforsikring.

Som medlem i LO får du trygghet i hverdagen og for framtiden. Som student får du et faglig fellesskap med andre som går samme vei som deg. I jobb får du trygghet, støtte og muligheten til å utdanne og utvikle deg videre, gjennom stipendordninger.

I et raskt arbeidsliv der gamle jobber forsvinner og nye jobber oppstår er det viktig for deg å holde følge. Med LO er du sikret inkludering, medvirkning og at din stemme og dine behov blir hørt.

Bli med over 21 000 studenter og nesten én million arbeidstakere og gjør arbeidshverdagen bedre. Det lønner seg å spille på Norges sterkeste lag!

Fem grunner til å være organisert i et LO-forbund:

- LO gir hjelp og støtte om du skal forhandle lønn eller opplever en vanskelig sak på jobben
- LO sikrer medbestemmelse og at du blir lyttet til på jobben
- LO gir deg gratis juridisk bistand fra de beste advokatene innenfor arbeidsrett
- LO gir deg medlemsfordeler, landets beste forsikringsavtale, gode betingelser for bank og lån, samt en rekke eksklusive rabatter og fordeler for deg som medlem
- LO tar kampen for et trygt og rettferdig arbeidsliv, både for deg og for framtiden

lo.no/bli-medlem

Som lærling får du en rekke ekstra fordeler og gode forsikringer som medlem i et LO-forbund.

Elevmedlemskap

Du som er elev på videregående skole eller folkehøgskole, og er under 20 år, kan bli elevmedlem i et LO-forbund. Dette medlemskapet er gratis.

Som elevmedlem får du:

- informasjon om rettigheter og plikter i arbeidslivet, samt råd og veiledning hvis du får problemer
- tilbud om å delta på ungdomskurs og andre aktiviteter i regi av LO og forbundet ditt.
- tilgang til LOfavør med gode medlemsfordeler
- forbundets medlemsblad

Fri rettshjelp

Som betalende medlem i et LO-forbund kan du få gratis advokathjelp gjennom forbundet ditt ved konflikter i arbeidsforholdet, uansett hvor mye eller lite du tjener.

LOfavør – fordeler i privatlivet

Som medlem av et LO-forbund får du gjennom LOfavør fordeler innen forsikringer, bank og finansiering, juridisk hjelp, reiser og opplevelser. Vi har også egne fordeler for unge. LOfavør-appen og LOfavør Studentbudsjett-appen hjelper deg og gir oversikt. Les mer på lofavor.no.

Mange unge kjenner ikke til rettighetene de har i arbeidslivet. LOs sommerpatrulje reiser rundt i Norge hele sommeren for å passe på.

Bli medlem og få fordeler

Du som ikke er student eller elev kan tegne vanlig medlemskap i et LO-forbund. Medlemskontingenten for vanlige medlemmer er avhengig av inntekten din og av hvilket forbund du er organisert i. Hvis du betaler skatt, får du deler av kontingenten trukket fra på selvangivelsen.

Kontakt oss – vi er tilstede i hele Norge:

LO Agder

LO Innlandet

LO Møre og Romsdal

LO Nordland

LO Rogaland

LO Troms og Finnmark

LO Trøndelag

LO Vestfold og
Telemark

LO Vestland

LO Viken Oslo

www.lo.no/regioner
Telefon 23 06 10 00

LO Norge
Torggata 12, 0181 Oslo

Sara ble medlem

Sara Skogøy er nyutdannet klesdesigner og jobber hardt for å etablere seg i den norske motebransjen. Det er gøy, det er spennende, og det er frustrerende.

Som ung og fersk har Sara gjort flere oppdrag som ble altfor dårlig betalt. Hun har endt opp med å jobbe gratis og fått høre at erfaringen er viktigere enn betalingen. Hun har lånt ut klær hun selv har designet og sydd og fått dem ødelagt tilbake.

Slik fant Sara ut at motebransjen ikke har noen felles regler for hva du har krav på av lønn eller erstatning. Det er ingen krav til skriftlige avtaler og det er ingen der som hjelper deg når du blir behandlet urettferdig.

Derfor kontaktet Sara oss i LO.

Vi kjemper for at du skal få rettferdig lønn og riktige ordninger når du jobber.

Vi har over 960 000 medlemmer, som alle har meldt seg inn i en **fagforening** for sin bransje.

Da Sara innså at det ikke fantes noen fagforening for motebransjen, kontaktet hun LO direkte. Nå arbeider de sammen for å engasjere stylist, sminkør, modeller og klesdesignere, og har allerede laget en egen kontrakt som kan brukes når de tar på seg jobber.

LO er en organisasjon for arbeidere, studenter og elever – og det er enkelt å bli medlem! Når du er medlem i en fagforening, får du vite alt om dine plikter og rettigheter, og du har alltid noen som støtter deg på jobb.

Det er altfor vanlig at folk utnyttes i motebransjen. Det kan vi gjøre noe med når vi står sammen!

Sara Skogøy er nyutdannet klesdesigner. Som medlem i en fagforening står hun aldri alene når hun behandles urettferdig.

Fagforening

En fagforening består av flere som går sammen og forhandler om lønn og arbeidsforhold med arbeidsgiverne i fellesskap, slik at du aldri står alene. Flere fagforeninger slår seg ofte sammen til større fagforbund som dekker ulike områder av arbeidslivet. LO består av til sammen 25 fagforbund.

REBEKKA STEEN
LOs faglige ungdomssekretær i Trøndelag

**LO har over 960 000
medlemmer, og alltid
plass til én til!**

Les mer eller meld deg
inn ved å skanne koden:

lo.no/bli-medlem